

D. O. M. A.
DISPUTATIO POLITICA.

De

ADMINISTRATIO
NE REIPUBLICÆ CI-
VILI TOGATA.

QUAM

Divinâ Providentiâ sic disponente,

UT ET

Amplissimo Collegio Philosophico consentiente & approbante,
IN REGIA ACADEMIA ABOENSI;

SUB DIRECTIONE

Præclarissimi Viri,

DN. M. AXELII *Kempes* / Philosophiæ
Practicæ & Historiarum Professoris ordinarij, nec
non Facultatis Philosophicæ p. t. Decani spectabilis, Præ-
ceptoris & promotoris sui, omni observantiæ
cultu jugiter honorandi,

*Pro honoribus in Facult: Philosophica obtinendis, placidæ
Eruditorum censura, modestè submittit*

NICOLAUS SVENONIS LIUNGBER-
GIUS, Smol. S. R. M. Alumnus.

*Ad diem 30 April. Anni 1664. In Aud. Max.
horis ab octavâ Matutinis.*

A B O Æ,

Impressa à PETRO HANSONIO Acad. Typ.

Non nobis solum nati sumus, sed ut ortus nostri partem Patria, partem Parentes sibi vendicant, partem amici: ita vitæ nostræ fructus, non nobis solum, sed partim Patriæ & Parentibus, partim Magistratui & proximo haud immerito tribuendus erit. Cum in terris omnia ad usum hominum creata, homines autem hominum causa esse generatos, idem ex Stoicis affirmat, ut ipsi inter se, alij alijs in hâc vitâ prodesse possint. In hoc, nos naturam ducem sequentes, mutando invicem officia, tum artibus, tum opera, tum facultatibus & studijs, hominum inter homines societatem honestè, piè & prudenter devincire decet. Proindè si quis à meis studijs (quæ DEO UNI-TRINO, ex humilimo corde offero & commendo, CUI eadem SOLI accepta fero) fructus proficisci possit, quamvis exiguus, eundem tamen Patriæ, Magistratui meo & proximo humaniter, officiosè & fideliter offero ac dedico.

Præfatio.

Nulla Respub: quamvis partibus suis optimè sit constituta & legibus munita, sine imperio & prudenti administratione, diu salva consistere potest, Arn. c. 7. de Rep. Quippè, quæ ordo civitatis cum sit, & quidem magistratus, maximè ejus, cui summa tradita est potestas. Ordo est: quia imperantes & parentes scitè & prudenter disponit. Civitatis ordo: quia non unius partis opinionem, sed utriusquè consensum sapienter postulat, civesq; in ordinem cogit. Magistratus ordo sive summa potestatis: ab ea namq; per intermedios magistratus, gubernatio in universos fluit subditos, eosquè regendo, ut principium & caput, omnia sibi subordinat. Hujus corpus sive materiam constituit ipsa hominum multitudo, quæ sine ordine & formâ, non aliter ac ruinosum quoddam ædificium facilè destruitur & per se concidit. Ideoq; ut corpus sine animâ, cælum sine lumine, ait Casus l. Pol. 3. c. 4. Ita civitas sine ordine, quo omnia ejus membra vigent & conservantur. Hoc verum esse cognoscimus, oculis subjiciendo, omnium in mundo rerum gradus, ubi nihil sine ordine & imperio consistere & coherere videbimus. Ordo sanè sive unio in civitate ubi violatur, ibi etiam artûs exercitium, quo gubernatur, Exultat: & virtutis amor, quo continetur, fugit. Ordinem hunc & unionem in civitate conservat prudens Reipub: gubernatio, unicum illud medium, quo beatitudo publica

introducitur. Est enim anima civitatis, inquit Besold præcog.
Syn. Pol. n. 37. qua non minores in Repub: quam in viventibus anima, effectus producit. Hæc administratio si rectè se habeat, totum publicæ societatis corpus, cum omnibus suis articulis, scitè & eleganter connectit, ne vinculum unionis dissolvi & consensus civitatis turbari queat. Est etiam Spiritus ille vitalis, quo Respub. benè constituta, viget, proficit & profectum conservat, simulq; nocivum evitare docet & jubet. Ubi verò nullus morem alterius gerit imperio, inquit modo citatus Besold. n. 42. summa est confusio, omni tyrannide deterior, quam non solum depellit, sed simul etiam, morbis & erroribus pedetentim irrepentibus sapienter medetur, prudens hæc administratio civilis. Mihi itaq; cum ab amplissimo Senatu Philosophico injunctum sit, Exercitium aliquod speciminis loco publicum, in Philosophia deponere: Licet de argumento cogitanti, res plurimæ affatim sese obtulerint; tulit tamen sententia, Excellentissimam & perquam utilissimam hanc materiam, de administratione Reipub: civili togata, candidis Censorum judicijs modestè subjicere, atq; in ea, ob insignem in vita humana usum, præ reliquis omnibus mei ingenij vires exercere. Nam nihil pretiosius, nihil honestius, nihil utilius, tota ex philosophia addiscimus, quam sapienter, honestè & prudenter actiones, tam privatim, quam publicè, in societate civili instituere nostras. Ubi cognoscimus, quo modo eminentioribus debitum honorem & obedientiam, æqualibus candidam conversationem, inferioribus oportunam instructionem, nos præstare decet: horum etiam respectu omnium, nos maximè commendat fides & veritas. Da igitur o Deus Rex Regum, & Dominus Dominantium, ut facienda sapienter cognoscam, & cognita prudenter efficere possim. Sit itaq; Deo Duce.

THESIS I.

Duo præcipuè sunt media, quibus summum in societate civili bonum politicum obtinetur: *Constitutio* nimirum Reipub: & ejusdem prudens *administratio* sive *conservatio*, præcl. nostr. Kemp. proœm. pol. Exeg. n. 3. Utrumq; ad politicos finem obtinendum maximè facit, qui est vel *internus*, ipsa Respub: quæ iusta formarum determinatione, ejusq; legitima partium dispositione & instrumentorum ordinatione, in civitatem introducit: Vel *Externus*, qui iterum vel *cui*, felicitas civium publica, sive beatitudo politica, quam singula civitatis membra, rectè disposita, tanquam totum semper respiciunt; vel *cujus*, publica honestas, quæ eò tendit, ut omnium virtutum chorus in civitate habeatur, & vitia omnia avertantur atq; puniantur. Hæc omnia prudens Reipub: administratio præstat; Besold. præcog. Syn. Pol. n. 29.

II. *Est igitur constituta Reipub: Administratio, prudens iusta ac diligens legum tractatio, quâ cives omnes in debito continentur officio, secundum naturam imperij & subditorum, ad gloriam Dei & salutem publicam. Vel brevius, Est recta, imperij & subjectionis ordinatio, quâ partes Reipub: probe suis funguntur officijs, ad publicam salutem consequendam.* In eo igitur gubernatio Reipub: consistit, ut primò, subditi ab imperantibus, rectè & legitimè regantur & invicem per concordiam jungantur: firmissimam enim Rempub: facit omnium inter se concordia & consensus, qui introducendus, ubi abest, & retinendus ubi constitutus est. Deinde, ut status & forma Reipub: à corruptionis vitio protegatur, ne inter partes Reipub: vel subditos invicem, discordiæ & factiones existant-

stant, Besold. Syn. Pol. l. 2. c. 1. ita Duo hic obser-
vanda: *Norma* ejusq; requisita, & *forma* Administra-
tionis.

III. Normam administrationis Reiput: statuimus
Prudentiam Politicam, cum Lipsi. l. 1. c. 7. n. 4. *Quã vi-*
det, scit & intelligit magistratus Politicus ea, quæ ratione
officij ejus, publicè & privatim agenda sunt & fugienda, eaq;
ad salutem publicam efficiendam, libenter prastat. Huic
comparandæ substernitur *recta educatio*, quæ ubi de-
ploranda quorundam parentum indulgentiã pessimè
negligitur, præsagium ruinæ universalis esse, non-
nulli rectè putant. Besold. Syn. Pol. l. 2. c. 1. n. 2. Ratio
enim & *Doctrina*, Idem ex Arist: non satis validæ sunt
causæ, ad introducendam virtutem, nisi prius bonis
moribus excultus sit animus. Verum alia est eorum
institutio, qui ad rempub. gubernandam educantur;
alia privatorum, qui ad subjectionem informantur:
Illi, ijs tantum in artibus sunt instituendi, quibus Res-
pub: pacis & armorum tempore rectè gubernari po-
test: Hi autem ijs sunt imbuendi moribus, in quibus
concordia & consensus totius civitatis consistit.

IV. Rectæ Educationi conjungitur *Doctrina*, quæ
ut in omnibus virtutibus comparandis, magnum est
adjumentum, in paratis ornamentum existit: ita ad
comparandam prudentiam politicam, quæ reliquas
complectitur dirigendas virtutum actiones, maximè
conducit. Paratur namq; non facile, sine literarum
cognitione, necessariorum lectione & auditione, im-
primis historiarum, Lipsi. l. 1. c. 9. & *Politices*. Turpè
enim esset magistratui politico, statuta & scita sui im-
perij ignorare, imò longe turpius, historias sacras &
articulos fidei non scire, si civis cœlestis esse cupiat.

Lite-

Literæ verò non *Scholasticè* futuro sunt politico tradenda, ubi plus in prudentia deficere, quam proficere videntur: Sed *architectonicè*, ut nonnulli svadent. Besold. Syn. Pol. l. 2. c. 1. n. 6. vid. Lips. l. 1. c. 10. n. 14. &c. Duo igitur hic nobis cavenda sunt, monente Cic. l. 1. offic: *Unum*, ne incognita pro cognitis habeamus: ijsq; temere assentiamur. *Alterum*, ne nimis magnum studium, multamq; operam in res obscuras atq; difficiles, easdemq; non necessarias conferamus.

V. Optima occasio discendi prudentiam, viva est doctorum vox, si frequenti & assidua clarorum virorum Theol: Ictorum, Philosophorum, Historicorum, & aliorum, qui in imperijs versati sunt, conversatione utantur. Quorum colloquijs & dissertationibus magnus acquiritur prudentiæ cumulus, quibus plus brevi quam longa multorum librorum lectione proficient, ait nob. nost: Syllent: Disp. Pol. 4. Prudentia politica, diligentii historiarum lectione comparata, etiam *Experientia* completur, cui subservit *peregrinatio*, quæ in ijs saltem non improbanda venit, qui corporis & animi ratione, ejus sunt capaces; si modo rectè instituat. Ita nimirum, ne externi solum mores, vanis cum ceremonijs addiscantur. Besol. l. 2. c. 1. n. 15. sed recondita in ipsa politia & arcana imperij, magis indagentur atq; accuratè annotentur; non verò ad convertendum Reip: Domesticæ statum, usurpentur. Cavendum igitur, ne plus vitij, quam prudentiæ ab exteris reportetur.

VI. Prudentia politica, quæ Doctrinâ & usu aucta atq; completa est, non invenuste, omnium virtutum Epilogus vocatur ab Alstedio. Syst: Pol. 2. c. 1. R. 1. Quia eas sequitur tanquam Domina dirigens, determinans & eligens omnia media, quæ ad publicam salu-

tē in civitate obtinendam conducunt, omnium a-
ctionum humanarum dux atq; directrix existit, sine qua
nulla civitas, nulla Respub: stare potest, Arn. c. 7. ex Cic. l.
3. ll. *Quæ divinæ sapientiæ rivulus, primum homines
gubernando, ab agresti feraq; vita & confusione se
juxit, & in unum societatis consensum ac civitatis or-
dinem congregavit, ut tranquillam, justam & hone-
stam inter se agerent vitam. Leges condidit, judicia-
que constituit in societate maxime necessaria. Hæc ci-
vitatibus præsidere, gubernaculum Reip: tenere cœpit,
deq; omnibus, in ea necessarijs consultando, totius
Reip: administrationem, sapienter direxit, ut cives o-
portum felicitatis portum assequerentur, atque in eo
etiam salvi & incolumes, diu & tranquille consisterent.*

VII. Media, quibus cives in officio continentur, &
diriguntur ad bonum publicum assequendum, *Sunt
Officiales & Leges, Arn. c. 1. Officiales sive administri sunt,
qui in partem curarum & onerum, à supremo magistratu, ne-
cessariò accersuntur, ad negotia publica peragenda. Liebent.*
Disp: XI. Sine quibus summa potestas, non potest o-
mnia in Repub: efficere Arn. c. 7. magna enim nego-
tia, magis egent adjutoribus, idem ex Patercul. l. 2.
*Qui Remp: juvant, Vel æ. consilio, unde Senatus, qui
virorum selectorum legitima est congregatio sive cœtus, qui prin-
cipi suo à consilijs sunt, quomodo Respub: pacis belliq; tempore
sit gubernanda. Hi sapientiâ & prudentiâ præstantes sunt
colligendi atq; constituendi, Deut. 1: 13. Prudentiæ enim
pars prima est consulere. Arn. c. 14. ex. 6. Eth. c. 6. Hos
cum primis commendat pietas. Sine quâ nemo consulere
potest, Besol: l. 2. c. 4. n. 11. Impiorum enim consilia sunt
fraudulenta. Deinde fidelitas, quæ certè magis, quam
scientia probanda, perfidia veneni instar, omnes ingenij
quali-*

qualitates turpiter inficere solet. Proinde ad consul-
tandum, ab ijs liberè & fideliter proponenda sunt ea,
quorum scopus est honestus, Reip. utilis & necessarius,
quæq; per media honesta & possibilia obtineri possunt,
Alsted. Syst. Pol. 2. c. 8. *Modestia* etiam requiritur, ut
specie obsequij regant, & omnibus agendis quieta cum in-
dustria adsint, Liebent. Disp. XI. ex Tacit. Peracta consulta-
tione, *Silentio* opus est, & *constantia*. Illud optimum atq; tu-
tissimum est rerum gerendarum vinculum: nec res ma-
gnæ sustineri possunt ab eo, cui tacere grave est, Curt.
l. 4. 6. hæc indicium est, non fluctuantis animi. Absint
ergo novatores: qui ut aliquid sui videantur afferre
etiam recta commutare solent. Lips. l. 4. c. 9. n. 28.

VIII. Vel *β. Auxilio*, cum *ordinario*, ut magistratus
Politicus, qui est persona publica, legitima imperandi potestate
instructa, ad benè agendum & rectè administrandum Remp.
Qui varius est. *Alius* enim occupatur in defendenda
salute totius Reip: ut *summus magistratus*, cui omnimoda
imperij cura incumbit. *Alius*, circa justitiam admini-
strandam versatur, ut *Iudex*, qui justitiam & iudicium, per
potestatem à Majestate concessam, secundum leges & conscien-
tiam exercet. Hunc oportet virum esse prudentem, tem-
peranter severum, pietatis & veritatis studiosum, legis
jurisq; peritum & quæstui infensum. Omnem magi-
stratum in officio suo, magis justitiam, quam lucrum,
aut favorem alicujus respicere decet: maximè quidem
in judicando, iudicium enim Dei est, ideoq; Deo magis
quam homini devinctus est, Act. 4: 19. 5: 29. *Alius* circa
ærarium versatur, ut *reditus publici*, justè & maturè
exacti, colligantur & in necessarios usus fideliter collo-
centur, ne publica bona, in privatos abeant usus. Tum
extraordinario, ut *legatus*, qui sacratiore nomine ad principem
vel

vel *Reip.* mittitur ab eo, qui potestatem legandi habet, ve-
duntaxat dicenda & agenda gratia. Hujus auxilio non
semper utitur summa potestas, sed tantum urgente gra-
vi aliqua necessitate, quæ vel honorem vel salutem *Rei-*
pub. concernit.

IX. Alterum instrumentum sive medium admini-
strationis est, *Lex civilis*, sine quâ nulla *Repub.* dura-
re potest, quæ prout gubernationi inservit civili, est
Iussum à summa Majestate promulgatum, præscribens quodpi-
am à subditis servandum, quod necessario ad Reip: tranquil-
litatem & utilitatem facere putatur. Nob: nr. Gyllen: *Disp.*
XI, ex. Horn. Dicitur *lex Politica & positiva*, quod ab
humana præcipuè dependeat autoritate, ut cives in of-
ficio contineantur. Et *civilis* quòd præter jus naturæ
& gentium, hæc utitur quælibet *Repub.* juri communi
vel *addendo*, cum suppleatur id, quod ad circumstantias
pertinet, idq; certa ratione declaratur. Vel detrahen-
do, cum indeterminatus ejus cursus, coarctatus & cer-
to limite definitus fuerit. Nec ideo in totum à jure
gentium recedit, nititur namq; iisdem principijs, nec
per omnia ei servit. Hinc patet, necessitas hujus legis,
non enim jus naturæ & gentium sufficit ad *Reip:* rite
gubernandam: Varium namq; cum sit in orbe, omni-
um populorum ingenium, ideo nec mores iidem, di-
versus locorum habitus, aliarumq; circumstantiarum
dissensus. Ideoq; pro ratione cujuslibet *Reipub:* dif-
ferente, aliud atq; differens jus est constituendum. Hinc
fit, quod Athenis fuit honestum, id Romæ ab hone-
state remotum erat, Corn. Nep. præf:

X. Jus civile sive *lex positiva*, Vel α . est scripta, ne
oblivioni tradatur, eaq; publicè in concione, omnium
statuum cum approbatione promulgata, ne sibi obligatis
ignota

ignota sit. Promulgatio itaq; non scriptio essentiam legis constituit, cum ante terminum promulgationis, nec sciri, nec obligare possit. Arn. c. 17. Eius bonitas ante promulgationem quoq; danda est. Sic namq; scriptam esse oportet, cum virtus armata ab Arn. ex Seneca vocatur, ut honesta & iusta sit, ac secundum naturam & consuetudinem patriæ, quod docet ejus inventrix prudentia: nec ulla ex parte ambigua & obscura sit, ut ab omnibus intelligatur. Besol. Syn. Pol. l. 2. c. 4. Breves etiam sint, multæ enim leges, bonos sane mores non faciunt, sed pauca fideliter servatæ. Semel latæ non facile mutandæ, nec temerè ab eo jure recedendum, quod diu æquum visum est, nisi svadente utilitate & summa id expresserit necessitas, ex frequentiori namq; mutatione, vis ejus enervatur. Locc. Syn. Jur. c. 1. quæst. 4. in Monarchia sive Regno *Lex* dicitur, in Aristocratia *Senatusconsultum*, in Democratia *Plebiscitum*.

XI. *Lex civilis primò* vel est *publica*, statum totius Regni concernens; vel *privata* singulorum utilitatem directè intendens. *Deinde* est vel *universalis*, quæ ad omnes in eodem imperio pertinet: vel *specialis*, quæ certæ alicui provinciæ, civitati & collegio fertur: vel *singularis*, Ius vocatur contra communes regulas alicui donatum, alias privilegii nomine gaudet. Vel β . non scripta sive consuetudinaria, quam usus frequens inveteratus & æquus, tacita communi assensione, comprobavit. Bona enim & honesta consuetudo legis vigorem habet. Nob. Gyllen: Disp. 12.

XII. Antequam legum aliqua fieri potest adaptatio omnium *primò* natura subditorum cognoscenda venit ab eo, qui vel Remp. administrare, vel de rebus politicis judicare velit, nosse namq; prius oportet Remp: &

civium cognitos habere mores, quam leges alicujus civitatis & formam, ad varios gentium mores & inclinationes, politicus accommodare potest. Nam varia illa populorum inclinatio, miram formarum Reip: varietatem & diversam imperandi rationem cum primis efficere videtur. Varietas hæc ingenii & morum inter populos, partim ex situ, naturâ & sede regionis; partim ex ætate, conditione, statu & educatione colligitur atq; cognoscitur. Aliis enim in regionibus homines naturâ sunt simplices, candidi, fidi & constantes: in aliis leves & inconstantes: in aliis industrii, seduli & severi: in aliis otiosi & voluptatibus dediti: in aliis duri & robusti: in aliis timidi & molles: in quibusdam callidi atq; dolosi reperiuntur. Qui omnes, pro diversitate ingenii, diverso egent imperio.

XIII. *Deinde cognoscenda sequitur ipsa Reip: natura, quâ Respub: vel ratione partium, cum propter mores imperantium perversos: tum propter ingenia & inclinationes parentium, variis casibus, odiis & mutationibus obnoxia extat. Vel Ratione sua, cum quantitatis: si aut nimis exigua, vicinorum confœderationibus firmanda erit, quas enim vires in se non habet, eas per fœdera cum vicinis acquireret, unita virtus fortior & ad hostiles impetus propullandos instructior erit. Aut si nimis ampla & distenta, eoq; ferè creverit ut sua laboret magnitudine, hoc majori cura & prudentia regenda erit, ne populi prævalentis vires se ipsæ conficiant. Liv. præf. Aut si nimis angusta & pulchra, non parum ideò periculosa, à multis enim expetitur atq; infestatur. Tum qualitatis: Nova Respub: facillè ijs artibus retinetur, quibus est parta Salust. Præf. quæ si non dum assvefactione legum firmata fuerit, non modo eximiam postulat dexteritatem*

ritatem & prudentiam, sed etiam insignem clementiam, ut beneficiis amor populorum concilietur. In hac periculosa mutatione sunt & novationes, semper odiosae, quae si necessario introducendae erunt, sensim id & pedetentim fiat, ne conversionem inferat factio,

XIV. Cognitis his rectè, sequitur mediorum ad Remp. prudens adaptatio, politia sive forma administrationis civilis. Quae consistit, *primò* in ipsa *Functione* sive sollicita officii cura de Rep: quâ, *Secunda tabula negotia secularia, per externam disciplinam ab officialibus fideliter & prudenter curantur, Ius cuiq; suum secundum leges à majestate promulgatas, tribuendo atq; conservando, Liebent. disp. XI;* Hoc magnum cum sit atq; difficile, imò onus omnium maximum, quilibet officialis sui muneris memor, maturè saluti patriae prospiciat, quomodo subditos in officio prudenter contineat, & incommodis illorum tempestive medeatur, ut parens patriae haberi velit & esse possit. Cic. ad Quint. fr. l. 1. Ep. 1. Hoc ut obtineatur, requiritur *Amor & Benevolentia.* Quae origo & basis est reliquorum omnium, quae à magistratu subditis praestantur. Paternum igitur animum erga commissos sibi regendos indui oportet, qui magistratum denuò amari atq; tutum reddit. inexpugnabile enim munimentum, amor civium extat.

XV. Ex amore erga subditos, fluit *a. Comitas & affabilitas*, quibus enim favent principes, erga illos affabiles se praestare solent. Hac virtute maximè conciliantur animi subditorum, qui ad reverentiam indè facillimè flectuntur. Comitas interim in supremo magistratu, gravitate ita temperanda sit, ut majestatis eum non capiat oblivio, nimia enim & intempestiva familiaritas contemptum parit. Ex amore *β. originem du-*

cit *clementia*, quâ Princeps populis magnoperè commendatur, regnum stabile redditur. Non alia virtus magis Regem cum subditis connexum, & in aperto salvum præstat, quæ non modo in ipsorum, qui imperant, sed etiam in illorum qui parent ingenijs sita est, obsequio namq; mitigantur imperia, ait Alex: contra Hermol. Curt. l. 8. c. 8. & Xenoph. Principes rectè & juste imperantes, reddunt subditos sibi facile obsequentes & benevolos. Absit tamen nimia indulgentia, quæ subditis, dum sperant se impunè suos ferre reatus, delinquendi licentiam præbere videtur. Sit ergo severitate justitiæ temperata. Nam clementia absq; justitia fatuitas, justitia sine clementia crudelitas est. Ex benevolo autem magistratus erga subditos affectu, cumulatur sollicita officij cura, quæ commodis illorum obtinendis prospiciendo, salutem totius Reipub: unicè quarit: eò præcipuè cogitationes & consilia dirigens, ut non universis modo civibus, verum plerumq; singulis, omni in statu serviat, & eorum commodis providere possit.

XVI. Hoc ut magistratus prudenter consequi valeat, pro felici Reip: gubernatione, Deus Opt: & Max: cum primis fideliter est invocandus, sedulaq; opera danda, ut secundum leges & sancta jura, justitia (quæ juncta vera cum religione est fundamentum & fulcrum totius Reip:) inter subditos vigeat & rectè administretur. Leges enim quas magistratus probabili ratione in salutem totius Reip: Divino addidit juri & naturæ, absq; executione, nullius sunt ponderis, nec ullum Reipub: afferunt fructum. Misera proinde illa est Respub: in qua mores perduxere leges in suam potestatem, & eæ miseræ ad parietem clavis ferreis fixæ hærent; ibi mutæ, idem sunt ac campana sine pistillo, unde parum sit, jus in civitate habe-

haberi, si desint, qui justitiam prudenter administrare, litesq; ritè dirimere possint. Accuratè igitur *executioni* mandandæ sunt, quæ *jurisdictionis exercitium est*.

XVII. *Jurisdictionis est potestas politica, statuendi aliquid de civili negotio & criminali. Quæ summo magistratui competit. Reges enim justitiæ fruendæ gratia, olim factos esse putarunt, Arn. c. 15 & Lipf. l. 2. c. 10. ex Cic. l. 2. de off. quò respiciebant Judæi, petentes Regem, qui ipsis more aliarum gentium, jus diceret. 1. Sam. 8: 5. ipse quoad fieri potest, causas cognoscet ac judicabit, cum primis arduis in negotijs: aliàs plures integros, prudentiâ legumq; peritiâ instructos ac pios constituet judices inferiores & intermedios, qui judicia, secundum leges, instructiones & juramenta ita exercebunt, ut nullum in civitate crimen extet impunitum: Jus tamen provocationis sibi reservet summus magistratus, ne justitiæ neglectæ accusari possit, & metu judicia magistratuum inferiorum, intra justitiæ terminos contineantur. Judicia enim negligere, contemptus opinionem in animis civium parit, Arn. c. 15. Regis officium proprium cum sit, judicium & justitiam facere, idem ex Hieron: & ad id natum dicit cum Hesiod: quod quidem maximè tum facit, cum probos præficiat judices, eorumq; judicia eò regit, ut gravioribus in causis, ad se provocari patiat, minores relinquat judicibus decidendas. Regem enim quascunq; lites audire non decet: magnitudo namq; ejus vilibus in negotijs obsolescit. Nec quidquam indignius est, quam Regis officium consumi, ubi non potest ostendi, Curt. l. 9. c. 6.*

XVIII. *Judicium est legitima controversiæ judicialis disceptatio, inter actorem & reum, apud competentem judicem, à*

quo secundum leges, iusta fit dijudicatio, ut publica autoritate, lites sopiantur. Nob. nost. Gyllen: Disp. 13 ex Wesemb. exacta hic requiritur causæ cognitio, quam sequitur legitima dijudicatio, hanc excipit executio; quæ duo complectitur distribuenda: Præmia & Pœnas: Illa bonos, hæ improbos respiciunt. ab his legi vis conciliatur, quibus etiam cives, vel flectuntur & instigantur, vel constringuntur, Alsted. Syst. Pol. 2. c. 7. Reg. 4. Quemadmodum formidine pœnæ improbi & viles coërcentur, & metu correctionis à vitijs veluti fræno retrahuntur: ita præmiorum promissione bonorum virtus accendi solet, & ad obsequium legis magis magisq; pertrahitur. Quæ sanè ratio, non solum à iudice, sed etiam ab omnibus officialibus, non sine magno Reip: damno & virtutis jacturâ negligi videtur. Eò enim facile impenditur labor & periculum, unde emolumentum atq; honos speratur. Liv: l. 4. c. 35. Erudita quidem perfectio hoc requirit, ut solius amore virtutis bona faciamus & nihil pœnâ dignum committere velimus, sed in paucis invenitur. Virtus enim cum per se sit amara & difficilis, Besold l. 2. c. 3. n. 3. Nihil justius quam virtuti præmium reddere, nec alia ratione homines, ad ejus studium magis incitantur, Nam bonus, neglecto virtutis præmio, segnior: Malus verò, omiſſa pœnâ vitij, pejor evadit. Proinde neutrum fieri decet, cum Respub. non minus detrimenti sentiat ex neglectu virtutis, quam impunitate scelerum. Ideo duabus rebus omnis continetur Respub: præmio & pœnâ, rectè ait Cic. ad Brut: Epist: 15. ex Solone. *Not. præmium est vel Gratix cum magistratus benè meritos præcipuo aliquo favoris signo dignatur. Vel Honoris, idq; cum Nobilitatis, quod ob excellentem virtutis, tam togatæ quam sagatæ gradum, alicui tribuitur. Tum Dignitatis, quod con-*

fertur

feritur, *Vel publico cum munere, ut iudicis, Pastoris, &c. Vel absq; munere publico, ut Ordo equestris, Doctoratus &c. Vel utilitatis, quod est jus libertatis, ut immunitas, data fidelitatis & servitorum bellicorum causa.* Pœna est *vel Legalis, quæ legibus definita est in delictis atrocioribus & frequentioribus; Vel Arbitraria, quæ secundum aequitatem ab arbitrio magistratus pendet, & in levioribus delinquenti infligitur.*

XIX. *Leges quamvis sanctæ in Rep: latæ sint, non solum nihil valent, verum etiam earum ad hominum facta corrigenda, difficilis est applicatio: nisi privata civium disciplina sancta quoq; intercesserit, & eorum prima educatio, pia & virtuti consentanea, mores subditorum sanctos quoq; effecerit.* Arist. l. 4. Pol. c. 8. *Cujus tanta vis est, ut probe educatis legibus non opus erit.* Arn. c. 8. *Lycurgus igitur rogatus, cur legibus non uteretur? Resp: quòd bene instituti temporis utilitatem, & quovis loco facienda, per se optimè callent. Contra verò, ubi neglecta fuerit institutio, frustra feruntur leges: frustra enim imperatur ei, qui obedire non didicit. Asserit maximam corruptionis in Rep: causam esse, quod non instituta sit juvenus, ad eam Reip: formam, in quâ victura erit, Arn. c. 18. ex Arist. l. 5. Pol. Laudi igitur Magistratui ducitur, ubi cives sic instituuntur, ut nihil contra leges, nec quid pœnà dignum committere velint. Præclara instituta felicem efficiunt civitatem, nam homines male instituti, leges exquisitissimas, imò magistratum ipsum contemnere audent.*

XX. *Juvenes igitur recte instituti omnes inde ad honestum aliquod vitæ genus adigendi, non omnes promiscuè ad artes coguntur liberales, sed ad alia Reip: necessaria studia sive artes averti debent, quibus Respub: carere nequit. Alius proinde aliud suscipiat munus, in*
quod

quod cuilibet incumbendum est, ut suus sit dimensus Labor, quo singuli suæ familiæ honestam parant ac probant sustentationem. Magistratus igitur non est, subditos solum habere, sed vivendi facultatem ut habeant honestam, dispicere: Num prædia, agri, horti, &c. probè & non segniter colantur? *Byggv. §. 1. c. 50.* Hinc otiosi inquirendi minimè verò ferendi veniunt. Validi mendicantes, & suorum bonorum decoctores neq; tolerandi: Sed illi ad labores, adigendi, hi ad prudentiorem œconomiam sedulò adhortandi, ne ipsimet, se suosq; maximam in miseriam turpiter abijciant. Nihilominus tamen minus, ijs alendis certus constituendus est modus, qui victum sibi parare nequeunt. Magistratus enim foliosa depingitur arbor, sub qua subditi, tuto & honestè pascuntur. Dan. 4: 9: 18.

XXI. Secundò, in ipsa *Relaxatione, quæ est laborum & officiorum honestæ ac tempestivæ remissio, sive à publicis negotijs cessatio, ad reparandis animi corporisq; vires laboribus publicis haustas, ut homo honestus recreatus exercitijs, melius ad officia & negocia publica subindè alacrior redire possit.* Cum gravissima administrationis moles magistratus incumbat humeris, non inconveniens est, publici muneris difficultates moderatis interpolare recreationibus, quæ faciunt, *Partim* ad exercitium virtutis vel *civilis*, ut literarum studia, quæ semina virtutum in omni cessatione à publicis curis, à Cic: magnopere commendantur, lib: 1. offic. n. 13. & de Senect: n. 50. quæ prudentibus & benè institutis pariter cum ætate crescunt. Et in orat: pro Arch. non suppetere nobis posse, quotidie in tanta varietate rerum dicere, nisi animos nostros *doctrinâ* excolamus: nec nos ferre tantam posse contentionem, nisi eos *doctrinâ eâdem* relaxemus.

Quantum ergo temporis, alij intempestivis tribuunt convivij, quantum deniq; aleæ & pilæ: tantum mihi ego met ad studia recolenda sumsero. Et Liv. præfat: inde tibi tuæq; Reipub: quod imitere capias, inde sædum inceptu, sædum exitu, quod vites. Vel *militaris*, quò pertinet ludus gladiatorius, equitatio, certamen hostilium, & quæ hujus generis sunt plurima; ex quibus omnibus non solum magnam percipiunt utilitatem, sed etiam muneris molestiæ hinc facilimè discutuntur. *Partim* ad delectationem, quò ducit deambulatio, musices oblectatio. Sic publicis laboribus fatigati, quin solennibus nuptijs, alijsq; honestis interdum convivij adsint, & alios exerceant ludos, qui intra honestatis cohibentur fines, nihil obstat; modo ne recreationes in quotidiana degenerent exercitia, ubi neglectâ interim tempestivâ administrationis curâ, officiales voluptatibus corporis se totos tradunt, quibus prudentia politica virtutum domina turpiter suffocatur. In omni igitur à publicis curis remissione, temperantia est observanda, ut sit mens sana in corpore sano; & in publica administratione, Divina imploranda est potentia, per quam regna gubernantur omnia. Tantum hæc de re, habitâ ratione instituti & temporis, dixisse sufficit.

Deus omnipotens benignissimè concedat, ut Magistratus *ἐναρξίαν* & subditi *ἐνπίθειαν* sibi unice commendatam habeant, atq; ex politiâ hæc terrena aliquandò transferamur in cœlestem, ubi Deus erit omnia in omnibus, cui sit laus, honor in seculum seculi. Amen.

Ad Ern-

*Ad Eruditione insigni, caraq; virtutis suppellectili
instructissimum Virum,*

DN. NICOLAUM SVENONIS LIUNGBER-
GIUM, Smol. Phil. Candidatum meritissimum, adeo-
que pro Magisterij gradu de TOGA solide disputantem, amicum
& consobrinum meum pl. dilectum:

Turrigeris humeris, dentis quoq; Barrus Eburni,

Qui superare ferox martia bella solet,

Supponit nunc colla jugo, stimulisq; subactus

Herculeos currus ad pia Tempia vehit;

Vel fera cognoscit pacatos undiq; Svecos,

Projectisq; armis munia pacis obit.

En Galeâ intrepidus quam miles gesserat; & quæ

Sapius hostili sparsa cruore fuit,

Partâ pace, apibus tenuis concessit in usum

Alveoli, atq; favos, grataq; mella gerit.

Dilecti Halciones tranquilli in marmoris undâ

Nidificant, pullos involucresq; fovent.

Arma procul jaceant: fas sit tibi dicere laudes

Jova miserte chori, jova benigne foro!

L. Mq;

ENEV. SVEN. Q. G. A. S.S.Th.D.&P.P.

*Viro-Juveni Ingenio, Virtute & Eruditione prestan-
tissimo, politissimoq;*

DN. NICOLAŌ LIUNGBERGIO Philosophia Candi-
dato dignissimo, S. R. M. Alumno maxime industrio, Amico meo sincere dile-
cto, pro Gradu in Philosophia Summo solerter & ingeniosè disputanti,

Non jacet in molli veneranda scientia Lecto,

Clivo nec facili docta corolla venit.

Non ornant Musæ, si sic ratio invia Musis,

Nec segni præbet Turba novena locum.

Comprobat hoc studiumq; tuum doctissime LIUNGBERG

Arduus inde labor præmia magna feret.

Præmia gratulor hæc quæ porriget aucta Brabeutes,

Tu precor ut vigeas Ti, patriæq; Deo!

Ita paucis, animitus tamen gratulari ve

AXELIUS Rempe.